Ден на растителната защита - 16 януари

Растителната защита- постижения и бъдещи цели

Проф. д-р Оля Караджова, заместник изпълнителен директор на БАБХ

Постижения на РЗ в БАБХ през 2023 г. в областта на :

Фитосанитарен контрол

ЦЛКР

Разрешаване за пускане на пазара и употреба на ПРЗ

Торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати

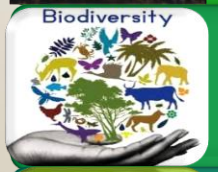

Растителна защита ККППЗ

Контрол на продукти за растителна защита и торове

Официален фитосанитарен контрол в страната

- Регистрирани над 4000 професионални оператори - в официалния фитосанитарен регистър
- Над 80 % за високорискови стоки – производители и търговци на посадъчен материал, декоративни видове, семена и дървен опаковъчен материал
- Издадени 3500 фитосанитарни паспорта – за движение и търговия с растения за засаждане
- Извършени 6 000 проверки, взети 4000 проби за анализ в ЦЛКР.
- Мониторингови програми – 130 карантинни вредители и 62 РНКВ на територията на страната в земеделски площи, гори, паркова растителност, градински центрове, цветни и зеленчукови оранжерии

Приоритет на официалния ФК - Фитосанитарен паспорт

- Гарантиране на чисти от карантинни и РНКВ растения за засаждане и семената за посев
- Информиране на производителите, търговците и купувачите за осъзнаване важността на този документ и гаранцията за растенията, независимо къде са произведени – в България или в страна от ЕС

Spodoptera frugiperda
(Noctuidae)
353 вида растения

Anoplophora glabripennis
(Cerambycidae)
по горски и декоративни видове

Aromia bungii
(Cerambycidae)
праскови, кайсии, сливи, череши

Rose Rosette Virus –
вирус на розата розетка от
САЩ, Канада и Индия
Вектор - *Phyllocoptes fructiphilus*

ToBRFV – вирус на кафявото набраздяване по доматите
(Tobamovirus)

Приоритетни вредители

Meloidogynae graminicola
Оризов галов нематод
Азия, Италия/2018г.
2022 г. -ЕК

Popilia japonica
(Scarabaeidae)
295 вида растения от 79 семейства

Контрол при внос и движение в ЕО ЦЛКР

Внос

128 проби семена, внос от Турция, Сърбия, Израел, Китай, Тайланд и Индия.

Установена зараза от **ToBRFV** в 2 партиди внос от Китай и една партида внос от Турция.

109 проби растения и растителни материали, внос от Турция, Сърбия, САЩ, Кения, Албания, Израел, Република Северна Македония, Сирия, Аржентина, ЮАР, Египет, Индия и Португалия.

Установена зараза от ***Thaumatotibia leucotreta*** в партида грейпфрути, внос от ЮАР.

Движение в ЕО

29 броя проби картофи клубени за семена, консумация и преработка от Нидерландия, Германия, Гърция, Полша, Франция и Финландия.

Установени нематоди ***Globodera rostochiensis*** в картофи за консумация от Полша

Фитосанитарни изисквания при износ на страните вносителки

С всяка изминала година се увеличава броят на вредителите и сложността на проблемите вкл. плевели

- През 2023 г. голям брой партиди със зараза от главни *Tilletia controversa* в карантинни списъци на всички трети държави, вносителки на пшеница. Индонезия нотифицира кораб с 50 000 т.
- Декларация, че местата на производство по време на вегетацията са чисти от КВ
- Необходима предварителна регистрация и наблюдения през вегетацията от фитосанитарен инспектор - повишаване на административната тежест – необходимост от повече експертиза във фитосанитарната област

Официален фитосанитарен контрол при износ

Издадени над **30 000 фитосанитарни сертификата**

Износ на зърно – пшеница, ечемик, царевица и шротове.
Над **3 мил. т. зърно** е сертифицирано през 2023 г.

Дървен материал и билки

Общите нетни приходи за държавата от фитосанитарни сертификати – **над 15 мил. лева**

Подадени документи за акредитация на ЦЛКР по стандарт БДС EN ISO/IEC 17025:2018 за следните вредители и методи:

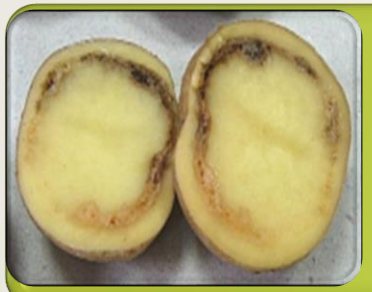

НРЛ за бактерии: идентификация на Пръстеновидно гниене по картофите (*Clavibacter sepedonicus*) и Кафяво бактериално гниене по картофите (*Ralstonia solanacearum*) чрез изолация върху хранителни среди; серология - имунофлуоресценция (IF) и конвенционален PCR

НРЛ за нематоди: идентификация на Борови нематоди (*Bursaphelenchus xylophilus*) чрез екстракция; морфология и конвенционален PCR

НРЛ за вируси, вироиди и фитоплазми: идентификация на Вирус на кафявото набраздяване по плодовете на доматите (*Tomato brown rugose fruit virus*) чрез серология - ELISA и конвенционален PCR

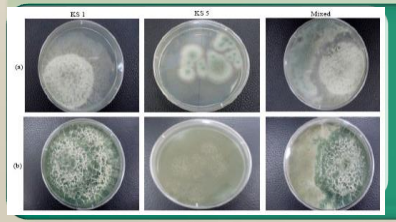

НРЛ за гъби и оомицети: идентификация на Фитофтора по декоративни видове (*Phytophthora ramorum*) чрез изолация върху хранителна среда, морфология и конвенционален PCR

Предизвикателства в близко бъдеще за фитосанитарния контрол

Одит в областта на растителното здраве – септември

Разработване на нови планове за контрол на КВ

Нови планове за спешни действия при КВ

Промени в основното законодателство – основно за растителните паспорти

Обучение на професионалните оператори- разпространение, спешни планове и мерките, които ще се предприемат с цел включването им в наблюденията за карантинни и регулирани некарантинни вредители

Разрешени за пускане на пазара и употреба ПРЗ през 2023 г.

- 64 ПРЗ от които:

  26 продукта по чл. 55 ал. 1 от ЗЗР ;

  25 продукта по чл. 57 от ЗЗР;

  11 продукта за паралелна търговия по чл. 61 ал. 1 от ЗЗР;

  2 продукта за ОКУ по чл. 62 ал.1 от ЗЗР

  Допълнително:

  5 продукта - подновяване на разрешението

  9 продукта - разширяване на обхвата на разрешението

  153 продукта - изменение на разрешението

  24 продукта - отнемане/прекратяване на разрешенията

  2 продукта - отказани за разрешаване

  Проведени 8 заседания на Съвета по продукти за растителна защита

Нов регламент (ЕС) за торови продукти 2019/1009

- От 16.07.2022 г. се прилага Регламент (ЕС) 2019/1009, който регулира различни видове категории съставни материали (КСМ) и продуктови функционални категории (ПФК)
- Продукти за наторяване по Регламента, се обозначават с маркировка „CE“ и могат да бъдат пускани на пазара без да се изисква регистрацията по националното законодателство.
- Продукти, които не носят маркировка CE, е необходимо да се впишат в регистър, по реда на ЗЗР.
- За 2023 година в БАБХ са регистрирани 106 броя торове и са свикани 5 заседания на Експертната комисия по торовете.

Изменение на ЗЗР

- На 8.12.2023 г. в Държавен вестник е публикуван Законът за изменение и допълнение на ЗЗР, който урежда прилагането на Регламент 2019/1009 в България
- Съгласно новите разпоредби в Закона, **отпада издаването на удостоверения** за пускане на пазара и употреба на торовите продукти. Процедурата по регистрация завършва с **издаване на Заповед от Изпълнителния директор** на БАБХ и вписване в електронния регистър на торовете

Извадка от регистъра на торовете

- По Заповед на Министъра на земеделието и храните, БАБХ изготви Извадка от електронния регистър на торовете, в която бяха включени всички **регистрирани в БАБХ органични торове, органични почвени подобрители, микробиални торове и биологично активни вещества.** Впоследствие към Извадката са добавени и **органо-минералните торове**
- Извадката се използва за целите на еко-схемата за запазване и възстановяване на почвения потенциал – насърчаване на зелено торене и органично наторяване, съгласно Наредба 3 от 10 март 2023 г. за условията и реда за прилагане на интервенциите под формата на директни плащания, включени в Стратегическия план, за проверките, намаления на плащанията и реда за налагане на административни санкции

Наблюдение на икономически важни вредители по земеделските култури

През 2023 г. са наблюдавани 141 ИВВ, в това число:

- неприятели – 65;
- причинители на болести – 38;
- плевели - 38

Издаване и разпространяване на Бюлетин по растителна защита и Информация за фитосанитарното състояние на земеделските култури

НАЦИОНАЛНИ ПРОГРАМИ ЗА КОНТРОЛ НА ВРЕДИТЕЛИ

БАБХ организира и осъществява контрол по изпълнението на:

- *„Национална програма от мерки за контрол на доматен миниращ молец (Tuta absoluta)“*
- *„Национална програма от мерки за контрол на телени червеи (сем. Elateridae) по картофи“*
- *„Национална програма за контрол на вредителите по трайните насаждения през зимния период“*

Национална програма за лозата

През 2023 г. е разработена Национална програма от мерки за предотвратяване разпространението и контрол на вредители по лозата

УЧАСТИЕ В SILVER AXE VIII през 2023 г.

- С цел противодействие на нелегалния внос и търговия на неразрешени ПРЗ БАБХ за шести път участва в международна операция, координирана от Европол
- Над **56 000** л незаконни ПРЗ са иззети и възбранени в рамките на операцията

УЧАСТИЕ В SILVER AXE VIII

Съвместните действия на БАБХ с OLAF, ГД Национална полиция, ГД БОБ, регионалните служби на МВР, ДАНС и Агенция „Митници“ показаха висока ефективност и доведоха до задържането на неколкократно по-големи количества в сравнение с изминалите операции

Задържани са:

- неразрешени ПРЗ
- химикали с неизвестно съдържание
- ПРЗ от Украйна
- ПРЗ с етикети на украински език, турски език и др.
- ПРЗ с изтекъл срок на годност, нерегламентирано преопаковани, без дата на производство и партиден номер на етикета и др.

ДАННИ НА ЕВРОПОЛ - РЕЗУЛТАТИ ОТ SILVER AXE VIII

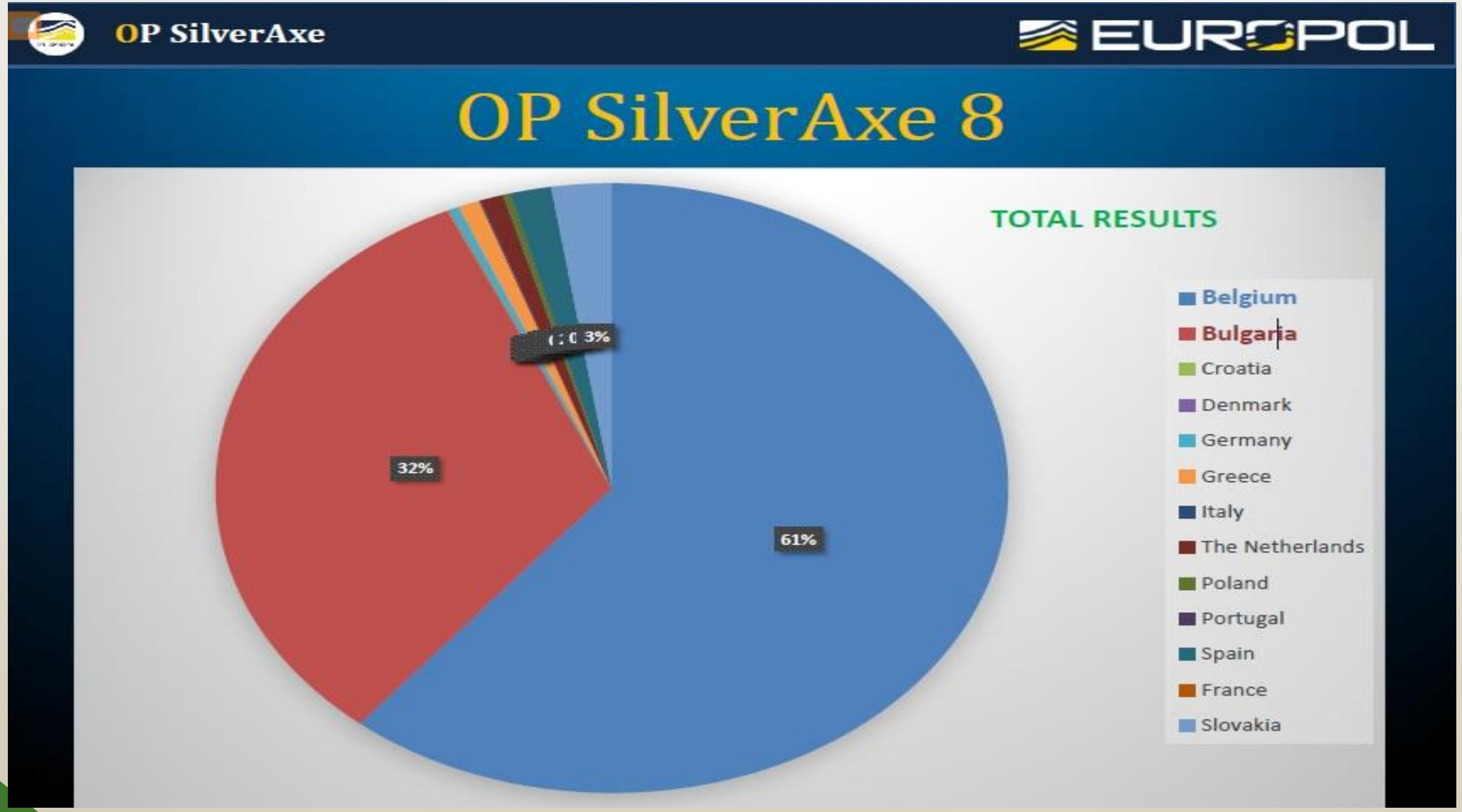

Предложение за Регламент на Европейският Парламент и на Съвета относно устойчивата употреба на продукти за растителна защита и за изменение на **Регламент (ЕС) 2021/2115**

SUR

На **22.11.2023 г.** Европейския парламент отхвърли регламента на първо четене

Белгийското председателство планира да раздели предложението на две:

SUR 1 да продължи работата по досието, за подобряване на сега действащото законодателство за директивата за устойчива употреба на пестициди и Регламент 1107/2009, като например биологичен контрол, алтернативи, интегрирано управление на вредители, БЛС и др

SUR 2 Комисията да представи предложение, след като вече има по – точни данни (след 2028 г.) за цели, чувствителни зони, методология и при необходимост нови индикатори на риска

ЗИД на ЗЗР за Безпилотни летателни системи Основни акценти

- БЛС са съвременни средства с нови възможности, които още не са включени за прилагане на ПРЗ
- В ЕС все още не е урегулирано тяхното използване, разработва се SUR, но не е ясно кога ще бъде приет
- Законопроектът предвижда изпреварващо урегулиране на БЛС за прилагане на ПРЗ в националното законодателство.
- Изискванията към БЛС за прилагане на ПРЗ като скорост на вятъра, скорост на движение, температура, влажност на въздуха, височина на прилагане са заимствани от страни, в които те са одобрени - Швейцария
- Изисква се предоставяне на запис от системата за управление и/или видеонаблюдение за прилагането на ПРЗ
- За оборудването към БЛС се предвижда да отговаря на изискванията на стандарт ISO 23117 -1
- За ПРЗ, които ще се прилагат се предвижда извършване на оценка на риска. В преходните норми се предвижда отлагане във времето на ПРЗ преминали оценка на риска и модели БЛС със сертификат - ще се използват наличните в момента

Предизвикателства пред РЗ

- Повишаване на административната тежест –намаляване броя на фитосанитарните инспектори и инспекторите по РЗ в цялата страна от 2011 г. при създаване на БАБХ - 402 щатни бройки; в момента 190

Електронизация на процесите в БАБХ

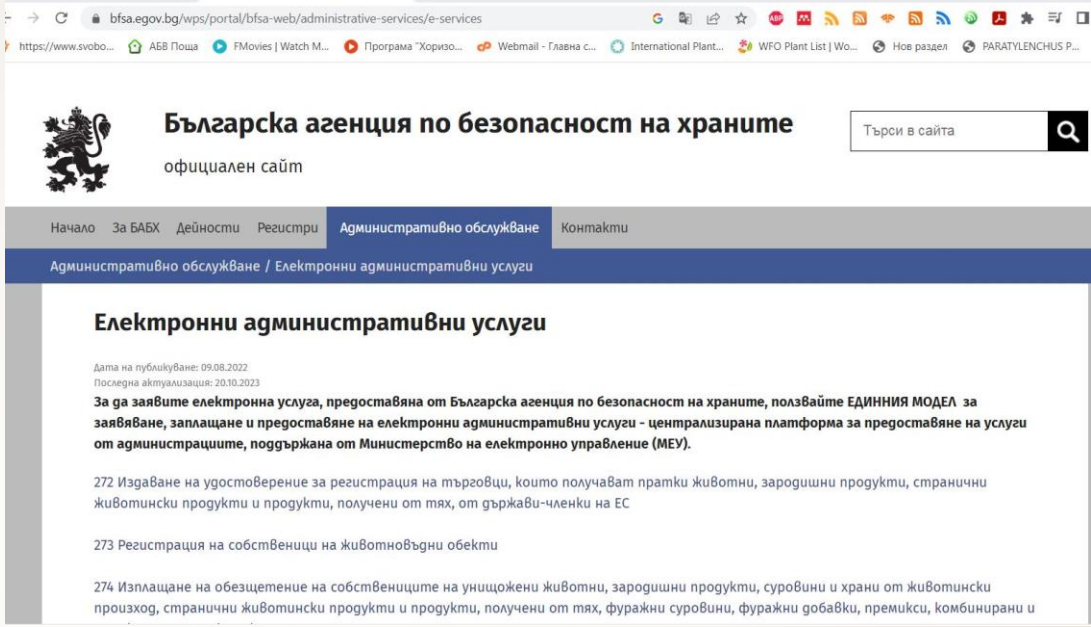

БАБХ изпълнява проект „Оптимизация и електронизация на регистрите и работните процеси в БАБХ“, с който ще се:

- ✓ генерират електронни регистри
- ✓ извърши електронизация на процесите и услугите
- ✓ подобри административното обслужване на гражданите и бизнеса и намали административната тежест чрез подобряване на дейността на БАБХ
- ✓ подобри контролната дейност на БАБХ

Бъдещи цели

- Новите разработки и усъвършенстването на технологиите значително изпреварва съществуващата в момента експертиза в областта на растителната защита
- Необходимост от работа в екипи от учени, преподаватели, администратори и бизнес

Благодаря за вниманието!